

Esej

MAŠTA JE MANJE VAŽNA OD ZNANJA

Evita Bojkovac *

JU SŠC „Mihajlo Pupin” Derventa
javortopola@gmail.com

Nerijetko se previdi važna uloga mašte (imaginacije) u životu čovjeka i njezin uticaj na njega. Pa tako, postoji i mišljenje da je mašta manje važna od znanja. Ovim radom pokušaću da opovrgnem taj stav i iznijeću argumente za tezu da iako su mašta i znanje bliski po važnosti i povezanosti, mašta po svojoj važnosti nadilazi znanje, u prilog čega ide i izjava jednog od najvećih umova savremenog doba, Alberta Ajnštajna: „Mašta je važnija od znanja. Znanje je ograničeno. Mašta okružuje svijet.”

Mašta je, kao i znanje, složena, neosporna i nužna

Iako svako od nas ima vlastiti stav o važnosti znanja i mašte, činjenica je da su mašta i znanje neosporni i nužni i da je čovjekov život bez jednog i drugog nezamisliv. Iako se na prvi pogled čini da su mašta i znanje dvije suprotstavljene strane koje isključuju jedna drugu, te da oni ne zavise jedno od drugog, mašta i znanje su zapravo u veoma tijesnoj vezi jedno s drugim, neizbježno, jedno utiče na drugo, stapaju se međusobno i oblikuju svijet u kome živimo. Zbog svođenja mašte samo na njene najprostije i najočiglednije predstave, zanemarujući sve ostalo što ona jeste, često dolazi do podcijenivanja mašte i zapadanja u zabludu o apsolut-

noj superiornosti znanja, tj. potpuno pogrešnog stava da je samo znanje, bez mašte, dovoljno, a mašta beskorisna. Međutim, kao što ni znanje nije puko nabranje činjenica ili samo gradivo naučeno iz knjiga, tako ni mašta nije tek puko fantaziranje i sanjarenje, već mnogo, mnogo više.

Mašta je put u stvaranje nečeg novog

Pod znanjem podrazumijevamo poznavanje činjenica, informacija, vještina i njega dobijamo kroz učenje i sticanje iskustava, dakle, to je velika kolekcija svega onog što je upamćeno iz doživljenog i poznatog, onoga što postoji, onoga što je stvarno, odnosno to je iskustvo otkriveno, sačuvano i pohranjeno. Mašta je, s druge strane, put u nepoznato, u novo i nestvarno. Pod maštom podrazumijevamo formiranje ideja, kreiranje misaonih slika, mašta je slikanje umom, kreativnost, sposobnost zamišljanja i izmišljanja. Mašta koristi iskustvo i proširuje ga kako bi stvorila nešto novo, nešto što dotad nije postojalo. U osnovi erudicije je imitacija, a u osnovi imaginacije je kreacija.

* Udruženje za promovisanje kulture i mišljenja Sofia Banja Luka tradicionalno organizuje takmičenje u pisanju filozofskih eseja, a povodom Međunarodnog dana filozofije koji se obilježava svakog trećeg četvrtka u novembru. Takmičenje se odvija putem Konkursa za najbolji filozofski esej, na kojem mogu učestvovati srednjoškolci i studenti Bosne i Hercegovine, a drugo mjesto i pametni sat koji je obezbjedio Movero Store Banja Luka za 2023. godinu osvojila je Evita Bojkovac, učenik IV razreda gimnazije opšteg smjera, JU SŠC „Mihajlo Pupin” Derventa. Konkurs za najbolji filozofski esej se organizuje uz podršku Ministarstva za prosvjetu i kulturu Republike Srpske.

Neograničenost i ostale prednosti mašte

Mašta i znanje su procesi, a ne nepromijenljive datosti, ali imaju neke ustaljene karakteristike. Znanje je naučeno i stečeno, maštanje je više-manje urođeni neograničeni potencijal. Znanje je prihvatanje pronađenog, mašta je traganje. Znanje je sve ono što je stvoreno, mašta sve ono što će to možda postati... Činjenice su otkrića iz prošlosti, a maštanje i vizije su otkrića budućnosti. Mašta je individualna, znanje je opšte. Mašta je aktivna i promjenljiva, dok je znanje pasivno, iako podložno promjeni kroz stalno dopunjavanje starog znanja svježim saznanjima. Znanje se ponavlja, mašta je originalna. Znanje je nešto što je neupitno, trajno, stabilno i sigurno, dok je mašta otvorena, nezavisna, nestalna, puna alternativa i neizvjesnosti, jer nikad se ne zna gdje nas sve mašta može odvesti, iako uz pomoć nje možemo naslutiti puno toga. I na kraju, znanje je ograničeno dostupnošću informacija, pravilima, itd. dok mašta ne poznaje granice-ona je slobodna, što je njena najveća prednost.

Mašta se uspješno kombinuje sa znanjem

Znanje je pamćenje i razumijevanje iskustava, a mašta je upotreba iskustava za stvaranje ideja pomoću kojih ćemo znanju naći primjenu, dakle ona ide još dalje od znanja. I jedno i drugo imaju i teorijsku i praktičnu vrijednost. U saradnji znanja i mašte, uz pomoć logike i inteligencije, mi postavljamo pitanja i pronalazimo odgovore, donosimo zaključke i odluke, pronalazimo rješenja za različite probleme, te se snalazimo u novim situacijama. Pri tome, znanje daje materijal za nove ideje, ali mašta je stvaralac tih novih ideja. Kao što ni moć mašte ne umanjuje moć znanja, tako ni moć znanja ne umanjuje moć mašte. Mašta osnažena znanjem je najmoćnija mašta, ali znanje je korisno samo kada imamo ideju kako da ga upotrijebimo. I mašta i znanje zato najbolje funkcionišu u kombinaciji, i udruženi donose genijalna rješenja, velike stvari i progres. Jednom riječju, kada se spoje, zajedno čine recept za uspjeh i pružaju nam priliku da stvorimo jedan bolji i ljepši svijet.

Mašta je sredstvo koje nemoguće približava mogućem

Uz pomoć mašte stvorene su mnoge čudesne stvari i velika djela, ali prve asocijacije na maštu su nam vjerovatno umjetnost i umjetnička mašta. Međutim, mašta nije važna

samo za oblasti umjetnosti, već za sve oblasti, jer to je sposobnost stvaranja uopšte, kreiranja, planiranja, zamišljanja... Ona je neophodna u svim oblastima, u svakodnevnom životu, kad god želimo da napravimo nešto novo. Znanje bez mašte neće stvoriti ništa novo, ono samo je ponavljanje već poznatog, a mašta, mašta je put otkrića, putovanje u nepoznato, koje će dovesti do novih znanja, odgovora i novih pitanja. Zato npr. mašta ima veliku ulogu u nauci. Upravo maštom dolazimo do inovacija i naučnih otkrića. Svako otkriće, naučno, tehnološko ili neko drugo, svaki izum, u početku su bili samo ideja, naučna fantastika. Sve počinje maštom i snovima. Mašta je ta koja nemoguće približava mogućem.

Mašta je pokretač znanja

Mašta uzima znanje kao osnovu za nadogradnju, znanje uzima maštu kako bi se nadgradilo. Oni su usko povezani. Npr. ako ne znate jezik nećete moći napisati roman, ali nećete ga moći napisati ni ako znate jezik, a ne znate maštati, tj. ako vam ideja da napišete roman nije ni pala na pamet i ako nemate dovoljno mašte da je sprovedete u djelo. I ovaj esej koji sada imate pred sobom rođen je iz mašte, iz zamišljanja i ideja, a potkrijepljen je znanjem-činjenicama, argumentima itd. Takođe, apstraktno razmišljanje i same misaone imenice kao što su znanje i mašta izmislili su ljudi. Izmislili, a ne saznali. Dakle, mašta je i tu na djelu. Znanje bez mašte ne može da napreduje. Mašta nam daje ideju da dođemo do znanja, ideju da naučimo nešto novo ili da iskoristimo staro znanje na nov način. Ona nam daje i polet, motivaciju i inspiraciju.

Znanje je u službi mašte

Mašta nam, kako vidimo, pruža brojne mogućnosti, ali treba se imati na umu da bez određenog znanja nema ni kreativnosti. Takođe, znanjem se mašta provodi u djelo. Znanje je upravlja u pravome smjeru. Znanje-naša saznanja, iskustvo i vještine, omogućavaju sprovođenje ideja u djelo, udahnuju im život.

Značaj mašte u oblikovanju čovjeka i društva

Sve što je stvorio čovjek, čovjek je zapravo izmaštao. Upravo mašti možemo zahvaliti na činjenici da ljudski

život nije samo puko proživljavanje i preživljavanje, već i napredovanje, kultura, stvaranje i napredna svijest o sebi, drugima, i svijetu oko nas. Naučiti, imitirati, zaključiti - to su sposobnosti koje imamo kao živa bića, ali mašta i kreativnost su ono što nas izdvaja i čini ljudima. Sebe smo stvorili ovakvima kakvi jesmo uz pomoć ideja, uz pomoć vlastite mašte.

Mašta je početak sticanja znanja

Znanje nam možda daje osnovu za maštanje, ali i ono je rođeno iz mašte, iz ideja, putem zamišljanja. Ljudi stvaraju i kroz stvaranje uče, ali uvijek prvo maštaju. Zato djeca i imaju najrazvijeniju maštu. Upravo kroz maštu i igru oni upoznaju svijet oko sebe. Dok smo djeca najbolje osjećamo važnost mašte. Bitna je i povezanost radoznalosti i kreativnosti-taj dvojac nas tjera da postavljamo pitanja i da tražimo odgovore, a upravo tražeći odgovore stižemo do znanja. Iz radoznalosti i iz razloga što smo se dosjetili da nešto pokušamo došli smo do svih znanja.

Naša stvarnost je rezultat naše mašte

Možemo se zapitati i to nije li sve znanje koje imamo o sebi i svijetu samo plod mašte? Kreativnost našega uma?

Zapravo, naša stvarnost, naš način na koji je doživljavamo i stvaramo, rezultat je naše mašte. Mi gledamo, slušamo, osjećamo uz pomoć čula, ali sve te senzacije možemo doživjeti kao stvarne tek kada se u našem mozgu primljene informacije pretvore u slike, zvukove... Tek nakon što one budu kreirane u našoj glavi. Koliko zapravo možemo razlikovati stvarno od nestvarnog, znanje od mašte? I sva naša sjećanja, snovi i sl. samo su slike u našoj glavi, a ne izvan nje. A naša mašta je umjetnica koja stoji iza tih slika. Zaista, nije lako reći gdje se prekida znanje, a gdje počinje mašta. Posebno ako uzmemo u obzir da je mašta bezgranična. Mašta i znanje naizgled čine jedan ogroman krug u kom se isprepliću staro i novo, sjećanja i razmišljanja, ponavljanje i stvaranje. Može se samo ustvrditi da je znanje koje imamo o sebi i svijetu na neki način rezultat maštanja, te da nas mašta može odvesti do neslučenih daljina.

Iz svega dosad navedenog zaključujem da mašta ima nemjerljiv značaj za čovjeka i da po svome obimu i ulozi, kroz svoj beskrajni potencijal, praktičnu vrijednost i sveobuhvatnost, a prije svega zbog činjenice da je neograničena, dok je samo znanje ograničeno, mašta nadmašuje znanje, te se zato može smatrati važnijom od znanja.